31/07/2025

Σε εξέλιξη η ανασύνταξη του περιβάλλοντος χώρου και του δικτύου μονοπατιών στο Τατόι

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Σε πλήρη εξέλιξη βρίσκεται το έργο της συνολικής ανασύνταξης του περιβάλλοντος χώρου και του δικτύου μονοπατιών, πέριξ του Ανακτόρου, που συνδέουν αρμονικά τα μνημειακά κτήρια με το φυσικό τοπίο, στο π. βασιλικό κτήμα Τατοΐου, επιτρέποντας στους επισκέπτες να βιώσουν τη μοναδική ταυτότητα του κτήματος, ως μια ενιαία εμπειρία ιστορίας και φύσης. Το έργο αφορά στην αποκατάσταση του τοπίου, στην ανακτορική και την αγροκτηνοτροφική ενότητα του κτήματος, εντός της οποίας περιλαμβάνονται το θερμοκήπιο και το γήπεδο τένις, τα οποία αποκαθίστανται και επαναχρησιμοποιούνται.

Άποψη του γηπέδου τένις. Υφιστάμενη κατάσταση

Η Υπουργός Πολιτισμού, Λίνα Μενδώνη, δήλωσε: «Η αποκατάσταση του περιβάλλοντος χώρου του Ανακτόρου και των λοιπών κτηρίων μνημείων στο π. βασιλικό κτήμα αποτελεί μία ολοκληρωμένη παρέμβαση εξίσου σημαντική με την αποκατάσταση και ανάδειξη του μνημειακού κτηριακού αποθέματος. Στόχος μας είναι η αποκατάσταση και ανασύνταξη του υπαίθριου χώρου, με έμφαση στην αισθητική και λειτουργική ποιότητα της περιήγησης, ώστε να δημιουργήσουμε μία ενιαία και απρόσκοπτη εμπειρία για τον επισκέπτη. Ο σχεδιασμός βασίζεται στην αντίληψη του χώρου ως ενιαίου συνόλου που συνδέει αρμονικά το εσωτερικό και το εξωτερικό των κτηρίων, διαμορφώνοντας διαδοχικές εικόνες ανακάλυψης του τοπίου και των ιστορικών του αναφορών. Η οργάνωση των κινήσεων, η επιλογή κατάλληλων υλικών και φυτεύσεων, καθώς και η ανάδειξη των επιμέρους ενοτήτων του χώρου υπηρετούν τον στόχο της δημιουργίας ενός επισκέψιμου και βιώσιμου ιστορικού και πολιτιστικού τοπίου. Το έργο μαζί με την αποκατάσταση των ανακτορικών κήπων που είναι σε εξέλιξη, καλύπτει συνολική έκταση 34 στρεμμάτων. Το θερμοκήπιο και το γήπεδο τένις, αναπόσπαστα στοιχεία του ιστορικού κήπου, αποκαθίστανται πλήρως, ενισχύοντας τη συνοχή της επέμβασης. Έτσι, διαμορφώνεται ένας ενιαίος, επισκέψιμος και οργανωμένος χώρος υψηλής ιστορικής, αρχιτεκτονικής και φυσικής αξίας, αναδεικνύοντας τον μοναδικό χαρακτήρα των κτηρίων-μνημείων του ιστορικού τόπου του Τατοϊου».

Άποψη του θερμοκηπίου και των υπό διαμόρφωση κήπων από ψηλά

Αποκατάσταση του τοπίου στην ανακτορική και αγροκτηνοτροφική ενότητα

Το έργο εστιάζει στον άμεσο περιβάλλοντα χώρο της Ανακτορικής Ενότητας, έκτασης 5.127 τ.μ. καθώς και σε τμήμα της Παραγωγικής Ενότητας, έκτασης 19.764 τ.μ. Οι βασικές παράμετροι και αρχές της μελέτης, που εφαρμόζεται, περιλαμβάνουν:

α) αξιοποίηση τεκμηρίωσης (φωτογραφίες, τοπογραφικά),

β) σεβασμό στο περιβάλλον και στην ιστορική συνέχεια του χώρου,

γ) ανάλυση μορφολογίας εδάφους και υπάρχουσας βλάστησης,

δ) χρήση φυτικού υλικού για ανάδειξη του τοπίου και της συλλογικής μνήμης,

ε) ανάδειξη πανοραμικών και περιορισμένων θεάσεων,

στ) τήρηση του νέου Κανονισμού Πυροπροστασίας (2023) με διάκριση σε τρεις ζώνες φύτευσης γύρω από τα κτήρια.

Άποψη του θερμοκηπίου και των υπό διαμόρφωση κήπων από ψηλά

Ανακτορική ενότητα

Στην ανακτορική ενότητα, το έργο αφορά στην αποκατάσταση του περιβάλλοντος χώρου, στο επίπεδο του Ανακτόρου και των Μαγειρείων, η οποία συγκροτεί την εισαγωγική ενότητα στην περιήγηση των επισκεπτών, στο ιστορικό σύνολο. Βόρεια της ανακτορικής ενότητας, ο υπαίθριος χώρος ορίζεται από την Αλέα με τις Αριές. Η Αλέα ενισχύεται με νέες αριές και διατηρείται το φυσικό ανάγλυφο. Δυτικά, ανασυστήνεται συστάδα δέντρων, σύμφωνα με αρχειακές πηγές, και ενισχύεται η πορεία προς τα Μαγειρεία με νέα πλατάνια και θάμνους. Στα νότια, αποκαθίστανται ιστορικά παρτέρια γεωμετρικής διάταξης, με ροδώνες και ιστορικές ποικιλίες, ενώ αποκαθίσταται και ο μαρμάρινος καθιστικός πάγκος. Ανατολικά του Ανακτόρου διαμορφώνεται μονοπάτι, η πορεία του οποίου συνδέει το νότιο προαύλιο του Ανακτόρου με το ιστορικό μονοπάτι που διασχίζει το άλσος στο βόρειο τμήμα, σε μία προσπάθεια σύνδεσης των υπαίθριων χώρων γύρω από το Ανάκτορο.

Γενική άποψη του Ανακτόρου και των Κήπων (φωτο Αρχείου)

Παραγωγική ενότητα

Ο σχεδιασμός στην παραγωγική ενότητα έχει ως στόχο τη διατήρηση της φυσιογνωμίας του τοπίου, τη διατήρηση και την ενίσχυση της υφιστάμενης βλάστησης. Κεντρικό στοιχείο του σχεδιασμού είναι η δημιουργία Αλέας με Πλατάνια κατά μήκος άξονα Βορά-Νότου προς τα κοιμητήρια, συνοδευόμενη από σπορά αγριολούλουδων και τοποθέτηση φυσικών καθιστικών. Η παρουσία δένδρων εκατέρωθεν του άξονα κίνησης ταυτοποιείται από φωτογραφικό αρχειακό υλικό. Βόρεια του Παλιού Βουστασίου, διαμορφώνεται η Πλατεία με τις Βελανιδιές. Οι υφιστάμενοι θάμνοι διατηρούνται στην περίμετρο του χώρου ενισχύοντας τον χαρακτήρα εσωστρέφειας. Στην επόμενη υπαίθρια χωρική ενότητα, νότια του Παλιού Βουστασίου και Ιπποστασίου και βόρεια του Νέου Βουστασίου διαμορφώνεται Υπαίθριος Χώρος με Φλαμουριές. Η φύτευση ενισχύει τη λειτουργικότητα και την αισθητική και γίνεται με βάση το μικροκλίμα και σε αρμονία με τη φυσική παλέτα της περιοχής. Συνολικά, φυτεύονται 95 νέα δένδρα διαφόρων ειδών, σεβόμενα τη φυσική και πολιτιστική ταυτότητα του τοπίου.

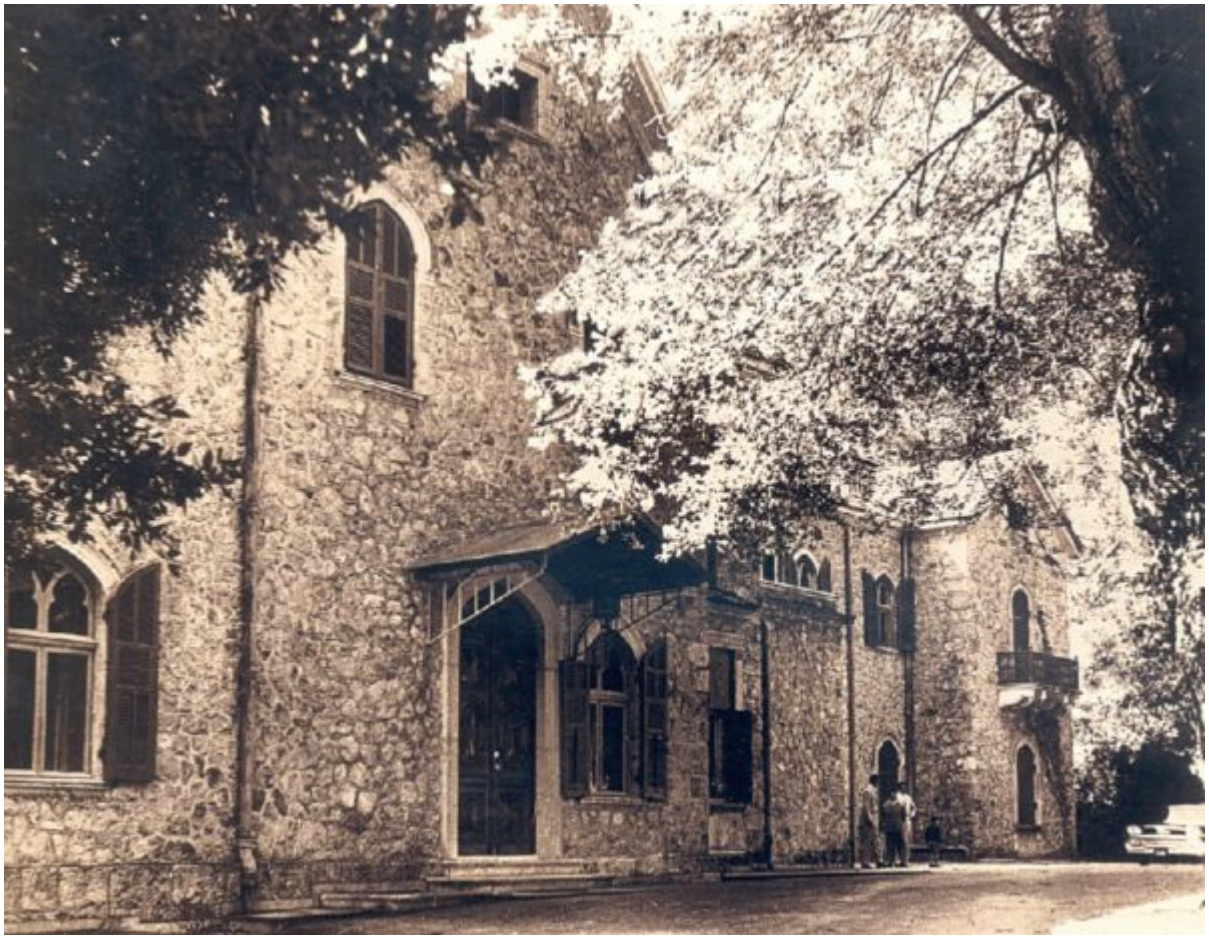

Η βόρεια πρόσοψη της βασιλικής έπαυλης το 1958

Διαμόρφωση μονοπατιών

Τα μονοπάτια στον άμεσο περιβάλλοντα χώρο του Ανακτόρου και των Μαγειρείων διαμορφώνονται σε συσχετισμό με τις πορείες που συνδέουν τα δύο κτήρια. Τα μονοπάτια κατασκευάζονται με υδατοπερατά υλικά (θραυστή πέτρα, άμμο, χώμα) και τοποθετούνται πάνω σε τρισδιάστατα γεωπλέγματα για υψηλή αντοχή και σταθερότητα. Η λύση αυτή βελτιώνει τις μικροκλιματικές συνθήκες, ενισχύει τη βιοποικιλότητα, περιορίζει τις πλημμύρες και εμπλουτίζει τον υδροφόρο ορίζοντα.

Θερμοκήπιο. Υφιστάμενη κατάσταση

Άλσος και χωρική ενότητα πέριξ Ανακτόρου

Βόρεια και σε άμεση γειτνίαση με την ανακτορική ενότητα και την Αλέα με τις Αριές, διατηρείται άλσος με πλατύφυλλα δέντρα, το οποίο εντάσσεται στον ευρωπαϊκό τύπο bosco που απαντά συχνά γύρω από ανάκτορα της ίδιας περιόδου. Το Άλσος βόρεια του Ανακτόρου πλαισιώνει χωρικά το κτήριο με την παρουσία του να συμμετέχει ενεργά στην χωρική αντίληψη των κτιριακών συνόλων, λειτουργώντας παράλληλα ως προέκταση του άμεσου περιβάλλοντος χώρου. Για την εν λόγω χωρική ενότητα συνολικής έκτασης περίπου 6.500 τ.μ. προβλέπεται δημιουργία άτυπων διαδρομών, με στόχο τη σύνδεση του άλσους με τον περιβάλλοντα χώρο του Ανακτόρου και το δίκτυο ιστορικών μονοπατιών. Στο βορειοδυτικό άκρο του άλσους εντοπίζεται πρανές που καταλήγει σε ημικυκλικό πλάτωμα, το οποίο τεκμηριώνεται από αρχειακό υλικό και τοπογραφικό σχέδιο του

1897. Το πλάτωμα περιλάμβανε παρτέρια σε ημικυκλική διάταξη γύρω από κυκλικό χώρο με φύτευση, στο κέντρο του οποίου βρισκόταν το Άγαλμα του Ψαρά του Δημήτρη Φιλιππότη. Η διαμόρφωση αυτή αποκαθίσταται ως στοιχείο του περιβάλλοντος χώρου του Ανακτόρου, με φύτευση ψηλών θάμνων στην περίμετρο.

Θερμοκήπιο. Υφιστάμενη κατάσταση

Το κτήμα Τατοΐου απέκτησε ο Γεώργιος Α΄ το 1872 και στα επόμενα χρόνια αναπτύχθηκε με την κατασκευή του Ανακτόρου (1886) και των Κήπων (1890). Η μεγάλη πυρκαγιά του 1916 κατέστρεψε μέρος του κτήματος, αλλά διασώθηκε το Νέο Ανάκτορο και οι Κήποι. Το 1937 το Ανάκτορο ανακαινίστηκε μετά την επάνοδο της Βασιλείας. Το 2003, το κτήμα αποδόθηκε στο Δημόσιο και χαρακτηρίστηκε ιστορικός τόπος. Το 2021, πυρκαγιά κατέστρεψε μέρος του κτήματος, συμπεριλαμβανομένων και των κήπων του Ανακτόρου και του περιβάλλοντος χώρου του. Η διαμόρφωση των κήπων γύρω από το Ανάκτορο, καθώς και οι εργασίες ανάπλασης όλου του κτήματος είναι έργο του Λουδοβίκου Μύντερ, Δανού

δασολόγου και φιλέλληνα, διευθυντή του κτήματος (1873-1892), τον οποίο προσέλαβε ο Γεώργιος Α’ καθώς και στη συνέχεια, ο διάδοχός του στη διεύθυνση του κτήματος, Όττο Βάισμαν (1893-1914).

Θερμοκήπιο. Υφιστάμενη κατάσταση

Αποκατάσταση θερμοκηπίου

Η παρέμβαση στο κτίσμα του θερμοκηπίου στοχεύει στην ανάδειξη της αρχιτεκτονικής και ιστορικής αξίας του, στην αποκατάσταση της αρχικής μορφής και χρήσης και στην εξασφάλιση της δομικής ευστάθειάς του. Η επέμβαση στο θερμοκήπιο αποσκοπεί στην επαναλειτουργία του και στην ένταξή του στο γενικότερο σχέδιο αποκατάστασης των κήπων του Ανακτόρου. Βασικοί στόχοι είναι η διατήρηση και ανάδειξη των ιστορικών καταλοίπων με σεβασμό στις ιστορικές φάσεις του κτίσματος.

Άποψη του θερμοκηπίου και του γηπέδου του τένις. Υφιστάμενη κατάσταση

Η κατασκευή των θερμοκηπίων έχει διαδοθεί ήδη από τον 17ο και 18ο αιώνα στη βόρεια Ευρώπη. Τον 19ο αιώνα κατασκευάζονται εντυπωσιακά ιστορικά θερμοκήπια, έργα υψηλής αρχιτεκτονικής αξίας, όπου φιλοξενούσαν βοτανικούς κήπους. Στην Ελλάδα, λόγω του μεσογειακού κλίματος και των ιστορικών συνθηκών, δεν κατασκευάστηκαν θερμοκήπια με αντίστοιχη αρχιτεκτονική και ιστορική αξία. Σήμερα διατηρούνται μόνο δύο. Το θερμοκήπιο του Εθνικού Κήπου, το οποίο δεν χρησιμοποιείται, και το συγκεκριμένο. Από τις πηγές διαφαίνεται ότι πρόκειται για θερμοκήπιο ανθώνα. Το θερμοκήπιο κατασκευάστηκε αρχικά την περίοδο 1890–1895 και επεκτάθηκε μεταξύ 1930–1944. Στην πρώτη φάση ήταν μεγαλύτερο και διαρθρωμένο σε τρία μέρη, ενώ στη δεύτερη χρησιμοποιούνταν μόνο το κεντρικό του τμήμα.

Ιστορική φωτογραφία με αγώνα στο γήπεδο τένις στο Τατόι

Αποκατάσταση γηπέδου τένις

Η μελέτη για το γήπεδο τένις έχει ως στόχο την αποκατάσταση της αρχικής του μορφής, βάσει των διαθέσιμων ιστορικών τεκμηρίων και τη λειτουργική σύνδεσή του με τον κήπο του Ανακτόρου. Το γήπεδο τένις, που κατασκευάστηκε τη δεκαετία του 1890, έχει υποστεί σοβαρές φθορές, με αποτέλεσμα την καταστροφή του ασφαλτοτάπητα και της περίφραξης, καθώς και την επέκταση δασώδους βλάστησης που έχει προκαλέσει ζημιές στο ανάλημμα και τον χώρο του γηπέδου. Στόχος είναι η πλήρης αποκατάστασή του και η επαναφορά της χρήσης του.

Όψεις των κτηρίων και του περιβάλλοντος χώρου στην ανακτορική ενότητα. Υφιστάμενη κατάσταση (Ιαν. 2025)

Όψεις των κτηρίων και του περιβάλλοντος χώρου στην ανακτορική ενότητα. Υφιστάμενη κατάσταση (Ιαν. 2025)